

**SVETOVNA KNJIŽEVNOST
V PRVI POLOVICI 20.
STOLETJA**

ZGODOVINSKE IN DRUŽBENE RAZMERE

- zelo razgibano obdobje – revolucije, vojne in totalitarni režimi
- 1. sv. vojna: povod – atentat v Sarajevu; vojna med centralnimi silami in antanto; prvič uporabljeni bojni strupi
- konec vojne: 1918 – versajska mirovna pogodba, postavljene nove evropske meje
- 1919: ustanovljeno Društvo narodov, predhodnik današnje OZN

ZGODOVINSKE IN DRUŽBENE RAZMERE

- 1917: oktobrska revolucija, nadaljevala z državljansko vojno – zmaga boljševikov, začetek komunistične diktature (Lenin, nato Stalin) – stalinistične čistke
- 1922: začetek fašizma v Italiji (Mussolini) – to obdobje traja do 1943
- v 20. letih: v Nemčiji postaja močna nacionalsocialistična stranka – leta 1933: Hitler postane nemški kancler, nato še führer – začetek Tretjega rajha oz. nacizma

ZGODOVINSKE IN DRUŽBENE RAZMERE

- 1929: zlom ameriške borze - svetovna gospodarska kriza
- 1936: začetek španske državljanske vojne – general Franco
- 1938: Hitler zasede in priključi Avstrijo, sledi Češkoslovaška
- 1. 9. 1939: napad na Poljsko – začetek 2. svetovne vojne (ANG in FR napovedali Nemčiji vojno)

ZNANSTVENI IN TEHNOLOŠKI DOSEŽKI

- po letu 1900 številna odkritja:

Einsteinova relativnostna teorija;

M. Curie – izolirala radij – posledično vpliv na začetek atomske dobe (bombi na Hirošimo in Nagasaki);

odkritja v medicini (penicilin, rentgen, inzulin);

psihoanaliza – Freud (človekova duševnost)

izumi – radio, TV, zvočni film, množična proizvodnja avtomobilov, razvoj letalstva)

novi pogledi v filozofiji – zlasti eksistencializem (obstoj); filozofija absurda

KNJIŽEVNOST

- zaradi večjega povezovanja držav in celin – evropska književnost vpliva na knjiž. Amerike, Azije in Afrike – tudi te knjiž. vplivajo na evropsko književnost
- še vedno govorimo o nacionalnih knjiž., a so razlike med njimi zelo majhne – zato knjiž. raje delimo na smeri in tokove

KNJIŽEVNI TOKOVI IN SMERI

KNJIŽEVNI TOKOVI IN SMERI

- nadaljuje se tradicija realizma in naturalizma, v liriki pa nove romantike, simbolizma in dekadence
- nova smer pa je **MODERNIZEM** – loči po vsebinskih in oblikovnih novostih: ne izhaja več iz stvarnega sveta, ampak se dotika posameznikove duševnosti, zaznav, zavesti ...
- drugačen je tudi jezik – ne vežejo ga slovnična ali druga pravila; prikazuje tudi **podzavestna** stanja

AVANTGARDNE SMERI

- iz fr: avant garde = prednja straža; nekaj, kar je pred svojim časom
- nastajati začele po letu 1900 v različnih umetnostih
- največkrat se začnejo s t. i. **MANIFESTI** – programi posameznih gibanj, razlagajo svoja načela in ustvarjalne postopke
- **KUBIZEM:** nastal okoli leta 1908 v slikarstvu – Pablo Picasso
- svet razstavlja na dele in jih znova sestavlja v nenavadne, abstraktne slike; v knjiž. besede povezoval po nenavadni logiki (**Guillaume Apollinaire**)

AVANTGARDNE SMERI

- **FUTURIZEM**: najprej v slikarstvu ; 1909 – Italijan Tommaso Marinetti napisal futuristični manifest: usmerjeni proti prihodnosti, nastrojeni proti tradiciji, zanikali humanizem, slavili moderno tehnologijo, nasilje in vojno (povezovali s fašizmom)
- besed ne povezujejo več v stavke, so samostojne enote, želijo glasovni učinek
- futurizem v Rusiji: prevzeli ideje oktobrske revolucije, jezikovno eksperimentiranje (**Vladimir Majakovski**)

AVANTGARDNE SMERI

- **DADAIZEM**: najskrajnejši avantgardizem; pojavil 1916 v Zürichu – v Švici med vojno zbirali umetniki in intelektualci, nasprotovali vojni
- prirejali so nenavadne, provokativne igre – mešanica različnih umetnosti;
- izraz iz otroške govorice – da da → osamosvojeni glasovi, zlogi, brez razvidnega pomena
- v lit. smislu smer nima velikega pomena, vplival pa je na nadrealizem

AVANTGARDNE SMERI

- **NADREALIZEM:** začetek 1924 v FR – manifest Andréja Bretona; je umetnostna struja, ki je imela odmev po celi Evropi; predhodnik že pesnik Rimbaud
- Španija: pesnik **Federico Garcia Lorca**, slikar Salvador Dali
- predstavljajo višjo resničnost, ki se ne podreja razumu; opirali na Freudova spoznanja o podzavesti – izpostavljajo sanje, halucinacije, proste asociacije, razvili t. i. **avtomatsko pisanje** (izključuje razumsko kontrolo, samo asociacije)
- lepoto lahko samo začutimo, ne moremo je razložiti